

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת וִיקְהֵל

כה' אדר א' תשפ"ב

שבת שקלים

יציאת השבת:

18:12

ירושלים: 18:11

הפטרה: ויכרות יהודע. אשכ' בן שבע שנים
מברכים חודש אדר שני שיחול בימים חמישי שוישי
המולד בליל חמישי בשעה 3, 51 דקות, 17 חלקים
יציאת השבת ר"ת 18:43
גיליון 657

כניסת השבת:

17:02

ירושלים: 16:58

שבת שקלים - ז'ה יתנו

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

השבת אנו קוראים על הציווי לתת מחצית השקל בזמן המפקד של עם ישראל כתרומת הקדש. פרשה זו נקראת בסמוך לראש חודש אדר בספר תורה נפרד - כפרשת שקלים. ואולם עצם הקריאה של פרשה זו מעלה את השאלה מדוע צריך לתת מחצית השקל? מדוע לא ניתן שקל שלם כך יהיה קל יותר לספור את הגותנים? יש לומר, שנתנית מחצית השקל מלמדת כי כל יהודי אינו שלם בפני עצמו והוא זקוק להשלמה של יהודי נוסף.

ואולם יש לתמוה, הכיצד מחצית השקל מהווה פדיון לאדם, "איש כופר נפשו"? ואכן חז"ל אומרים לנו שבדבר זה נתקשה משה: "אמר רבי יהודה בר רבי סימון בשם רבי יוחנן: שלשה דברים שמע משה מן הקדוש ברוך הוא - והרתיע לאחוריו: כיון שאמר לו (שמות ל): 'וְנָתַנּוּ אִישׁ כֶּכֶר נַפְשׁוֹ', אמר משה: מי יוכל ליתן כופר נפשו?! - 'עוֹר בְּעֹר עוֹר וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ' (איוב ב), ועדיין אינו מגיע, שנאמר (תהלים מט): 'אֵחָ לֹא פָדָה יִפְדֶּה אִישׁ, לֹא יִתֵּן לְאַלְקִים כֶּכֶר, וְיִקַּר פְּדִיּוֹן נַפְשָׁם'".

ואולם התשובה נמצאת במקום אחר: "אמר רבי מאיר: כמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו: זֶה יִתְּנוּ - כֹּה יִתְּנוּ!". לא רק את סכום הנתינה הראה הקב"ה למשה, אלא גם את צורת הנתינה - מטבע של אש, פירוש, נתינה מתוך עשייה רוחנית מכל הלב, שגם הגוף מחובר לה. נתינה כזו הנעשית מתוך תשובה ומתוך רצון לקיים את דברי הבורא בחום ובאהבה הרי היא מכפרת על האדם. גם בימנו צריך האדם לעשות את ציווי הבורא לא כמזווה אנשים מלומדה בקרירות, אלא בשמחה ובחום. ודאי בעשייה כזו יש בכדי לכפר לאדם על חטאיו ולהצילו ממוות לחיים - כזה יתנו.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

שבת שקלים

שבת זו אנו קוראים בנוסף לפרשת השבוע את פרשת שקלים. פרשה זו פותחת סדרה של ארבע פרשיות: שקלים, זכור, פרה והחודש. פרשה זו מדברת בעניין נתינת מחצית השקל הנחשבת ככופר נפש וכתרומה למקדש.

בזמן שבית המקדש היה קיים, מצות עשה על כל אדם מישראל ליתן מחצית השקל בכל שנה ושנה, להקריב מהם כל קרבנות הציבור במקדש, עולות התמיד והמוספים והנסכים והמנחות והקטרת וכו'. וצריך להביא הקרבנות בכל השנה מן התרומה של אותה שנה ולא של שנה אחרת: והכל בכלל מצוה זו, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב. אם אין לו, הוא לווה מאחרים או שואל מהם משכון וממשכנו, או מוכר כסות שעל כתפו ונותן מחצית השקל כסף, שנאמר (שמות ל): הָעָשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחְצִית הַשֶּׁקֶל:

ואינו נותנו בפעמים רבות, היום מעט ולמחר מעט, אלא נותנו כולו כאחת, בפעם אחת. וכשהוא נותן מחצית השקל, הוא נותן מטבע של כסף שמשקלו לא פחות מומאה וששים גרעיני שעורה. ולאחר שהוסיפו שתות על המשקל, משקלו - מאה תשעים ושנים גרעיני שעורה: כל שקלי התרומה שמכל ישראל היו צריכים לבוא לבית המקדש עד לראש חדש ניסן שבכל שנה. לפי שבראש חדש ניסן היו תורמין מן הלשכה שכל השקלים באים לשם, ומוציאים משם כדי לקנות הקרבנות משקלים חדשים שנאמר (במדבר כח): זאת עלת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ - אמרה תורה, חֹדֶשׁ והבא קרבן מתרומה חדשה. וצריך שיהא לכל ישראל חלק באותם הקרבנות שבאים לכפר על כל ישראל:

לפיכך התחילו בראש חדש אדר להשמיע על השקלים, כדי שייכן כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויתנו כל ישראל את שקליהם בעונתם. בחמשה עשר באדר, ישבו השולחנים בכל עיר ועיר ותובעים בנחת; ומי שלא נתן, עדין אין כופין אותו ליתן. בחמשה ועשרים ישבו במקדש לגבות, ומכאן ואילך כופין את מי שלא נתן - עד שיתן:

ותקנו חכמים, שבשבת הסמוכה לאדר, או בשבת שחל בה ראש חדש אדר, יהיו קורין בתורה בפרשת שקלים. לפי שבשבת כל העם נאספים לבתי כנסיות ובתי מדרשות ושומעים את הקורא בתורה, נמצא שקריאה זו בפרשת שקלים היא ההכרזה הראשונה על מצוה זו לעשותה בעונתה:

ועכשיו שאין בית המקדש קיים ואין לנו קרבנות וגם מצות מחצית השקל אינה נוהגת, אף על פי כן אנו קורין בתורה בפרשה זו במועדה, כדי שתחשב לנו הקריאה בתורה כאילו קימנו את המצוה בפועל, ככתוב (הושע יד): וְנִשְׁלָמָה פְּרִים - שְׁפָתֵינוּ. עוד טעם, צו חכמינו לקרוא בפרשת שקלים במועדה, גם בזמן הזה - מהרה יִבְנֶה המקדש, ויהיו המצוות סדורות בידנו:

וחביבה מצוה זו על ישראל, כי ממנה לומדים לאהבה את כל אחד מישראל אהבה גדולה שהרי כולם שווים לפני הקדוש ברוך הוא, והגדולה שבעבודות המקודשות, אלו קרבנות הכפרה, נעשית על ידי כל ישראל בשוה, ואין עני ואין עשיר לפני המקום ולא קרוב ורחוק אלא הכל קרובים, וקרוב כולם עולה לריח ניחוח לפניו, לכפר עליהם על כל עוונותיהם:

זכר 'למחצית השקל'

א. מחיר מחצית השקל - טוב לתת ערך של חצי שקל דהיינו מחיר עשרה גרם כסף ממש עם מע"מ, וצריך לחשב כל שנה לפני פורים את ערך השקלים, השנה השווי כ' 20 ש"ח (יש דעות שהסכום 28 ש"ח). ואם יש לו מטבע ממש של כסף - הנה מזה טוב. ובדיעבד אפשר לתת מטבע שנקראת חצי כגון "חצי שקל" של ימינו שלא שווה הרבה אבל יש בה זכר למחצית השקל אך ראוי להוסיף על ערכה (משנ"ב הגר"א שם ועיין לכה"ח שם ס"ק כ').

ב. בהלכות פורים הביא הרמ"א בענין זה כמה מנהגים: "יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, "זכר למחצית השקל" שהיו נותנים באדר. ומאחר שישלוש פעמים כתוב תרומה בפרשה, יש ליתן ג'... חצאים גדולים". (סימן תרצ"ד ס"ק כ"ג עיין כה"ח שם ממעשה רב אות רל"ג וביאור להלכה שם).

ג. זמן הנתינה - אפשר לתת החל מיום א' אדר. וכתב הרש"ש לתת מחצית השקל בליל פורים קודם מנחה (בסידור הרש"ש עיין לכה"ח שם ס"ק כ"ה כ"ו). וכך כתב ברמ"א "ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו". ויש נותנים בשחרית קודם קריאת המגילה (מג"א שם ומובא במש"ב שם). אך הספרדים בירושלים נהגו לתת אחרי מנחה של התענית לפני ערבית. ולמה בזמן זה? כדי להקדים שקלים לקריאת מגילה.

ד. אם לא נתן לפני מנחה - יתן אחריה. ואם לא נתן אחריה - יתן בכל זמן שאפשר, ואפילו למחר או אחרי פורים. (לא כמו משלוח מנות או מתנות לאביונים שאם עבר פורים אין לו תקנה) רק יזדרז לפני ראש חודש ניסן. ואפילו עבר יתן אחר כך.

ה. לא לאחר נדרים - בשולחן ערוך (יו"ד סי' ר"ג סעי' ב' ועיין לכאור הגולה שם ולכאור היטב שם ובא"ח פרשת ראה ש"ש אות א') מביא מה שכתוב בגמרא כי מי שמאחר את נדבתו שאמר ליתן "פנקסו נפתחת". יש בזה כמה פירושים. יש אומרים שזה הפנקס שכותבים בו כל העבירות שעשה עם המצוות שלו. ויש אומרים שמדקדקים במעשיו אם הם כדאי להגן עליו (בא"ח). ובמקרה זה הרבה מקטרגים יהיו עליו. ויש אומרים שפותחים את הפנקס שעוונותיו כתובים בו לשלם לו כמעשיו. ומכן ילמד אדם להזדרז לשלם חובתו, כדי שלא יבוא לידי סכנה.

ו. לומר "זכר" - אם אמר "זה מחצית השקל" ולא אמר "זכר למחצית השקל" האם זה יהיה הקדש? לא, כיון שלא כיון לבית המקדש. אעפ"כ כתב בשו"ע שלא יאמר אדם "סלע זה להקדש", כי יש במשמעות דבריו הקדש לבית המקדש אלא יאמר "שקל זה לצדקה", שכוונתו ברורה. עדיף יותר שיתן בלי לומר דבר כלל או שיאמר: "זכר למחצית השקל".

מחצית שקל מימי המרד הגדול:

הלכות פרשת שקלים

א. בשבת שלפני ראש חודש אדר הסמוך לניסן, מוציאים שני ספרי תורה, וקוראים בשני פרשת שקלים, בראש סדר כי תשא, מפני שבזמן בית המקדש היו משמיעים על השקלים באחד באדר, על ידי הכרות בתי הדין בכל ערי ישראל, שכל אחד מישראל חייב לשקול מחצית השקל בשקל הקודש, ולהביאם לבית המקדש, כדי שיקריבו ממעות מחצית השקל אלו החל מזיוס ראש חודש ניסן והלאה, להקריב הקרבנות מתרומה חדשה. ועוד אמרו חז"ל: גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל כמו שנאמר, ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה, לפיכך הקדים שקליהם לשקליו. ולכן גם אנו קוראים בשבת זו פרשת שקלים.

ב. מפטירים "ויכרות יהודיע" שמדבר בענין השקלים, שנאמר, כסף נפשות ערכו. ואם חל ראש חודש באחד בשבת, נוהגים לומר בסוף ההפטרות פסוק ראשון ואחרון של הפטרת מחר חודש.

ג. במקומות שנהגו שקטן עולה למפטיר בפרשת שקלים והחודש, אין למחות בידם, שיש להם על מה שיסמוכו. ובלבד שיהיה הקטן יודע למי מברכים והוא גם כן יותר מבן שש שנים.

ד. אם שכחו ולא קראו פרשת שקלים בשבת שקלים לפני ראש חודש אדר והפטירו בהפטרות השבוע, אפילו נזכרו אחר תפלת מוסף, חוזרים ומוציאים ספר תורה וקוראים בפרשת שקלים, והעולה מברך על הקריאה לפנייה ולאחריה.

ה. אם שכחו ולא קראו פרשת שקלים, ולא נזכרו עד שעת מנחה של השבת, יש אומרים שבכל זאת מוציאים ספר תורה של פרשת שקלים ויקראו בו אחר קריאת ספר תורה של מנחה. ויש אומרים שהתקנה לקריאת פרשת שקלים אינה אלא בשחרית, ולכן כשלא נזכרו עד שעת המנחה הוה ליה כעבר זמנו בטל קרבנו. ולמעשה שב ואל תעשה עדיף.

ו. אם טעה המפטיר ולאחר שקרא בספר תורה פרשת שקלים הפטיר הפטרת השבוע, אם נזכר באמצע ההפטרות, מפסיק, ומפטיר ויכרות יהודיע ויברך ברכות ההפטרות לאחריה. ואין צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה של ההפטרות לפני ויכרות יהודיע. ואם לא נזכר עד שסיים הפטרת השבוע ובירך ברכות שלאחריה, יש אומרים שצריך לחזור ולברך ברכות ההפטרות לפנייה ולאחריה כדי להפטיר ויכרות יהודיע כתקנת חז"ל. ויש אומרים שחזור ומפטיר ויכרות יהודיע בלי ברכות. וספק ברכות להקל. לכן יחזור להפטיר ויכרות יהודיע בלי ברכות. והוא הדין בשאר הפטרות של ארבע פרשיות.

ז. שבת שקלים שמוציאים בה שני ספרי תורה מן ההיכל אל התיבה, ויצא טעות בפרשת השבוע, עדיף לגלות הספר תורה השני לסיים בו פרשת השבוע, ואחר כך יגללו לפרשת כי תשא, כיון שהפרשיות אינן רחוקות אחת מהשניה. וזה עדיף ממה שיוציאו ספר תורה אחר.

לעילוי נשמות אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפאת: אברהם ציטרון, שרה בת שמחה, ציפורה ויהושע לוי, ביבה אלימלך, ישי הלוי, עיר מן עישה, תקוה בת עזיזה, אלנה בת גאן, אסנת בת ודבה, מל בת עטילה, אברהם בן דוד, הרמזים בן סולטנה, דראל בן אביעל, אילנה בת סליחה, ישי ורחל לוי, חנה בת ודורה, עדן בת דוד, מיטל מוריה אדרי, יוסף בן מויל, יצחק דרעי הי"ו, **להחיות נעדר:** צה"ל ושמיו ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יתודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף זצוק"ל, הגר"מ אליהו זצוק"ל, רבי מסעוד מלול זצ"ל, רבי יצחק שושן זצ"ל, רבי יעקב שושן, יונה יונה, סופר מנחם, יעקב בניצין, מנחם חיים דרעי, הרב אברהם צוקרמן, נדיר נחום, ישראל אברהם טון, שלמה בן מרים, יצחק ועמרם אטיאס, אורן מועלים, אליהו טייטל, דוד גרוסברג, מיר פולק, עמוס דמרי, רחל שלמה, סימנצוב משה יחזקאל, יצחק קרן סוליקה, נעים משה, אהרן מורד, יצחק ושמחה אילון, נסים וסוליקה שושן, נדירה שמעון, יפה גורי, יונה קרן, לאה ציטרון, לייט שבת, חנה יצחק, אסתר חדר, אסתר בת תורא, אליהו בת פריחה, מרים קדושים, מירצה זינדון, אסתר וענב נחום, דן ונעה זרע, דניאל אלמלית, מנחם הלוי, יצחק ולאח אסטרון, אליהו אדרי, עזיזה עמוס, חות יעקב, ודורה לוי, יונה שרעבי, מרים יחזקאל, שמואל למסטר, נעיה בת מלודה, עליזה סקן, שרה אוליאל, שמעון בן דוד, אברהם אדרי, יוסף אלקוב, מיטל עקנין, רחביה ששפט, עיריה דוד, ברכה סקן, מנחם דוד, כמשה סקן, אלס מויל, מרים בת דוד, נאחמן, אילה שחר ז"ל.

ולע"ז הנפסדים בשואה ובהם: אלכסנדר שניידר, שושנה רוזה, רפאל פרייז, ועיציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה